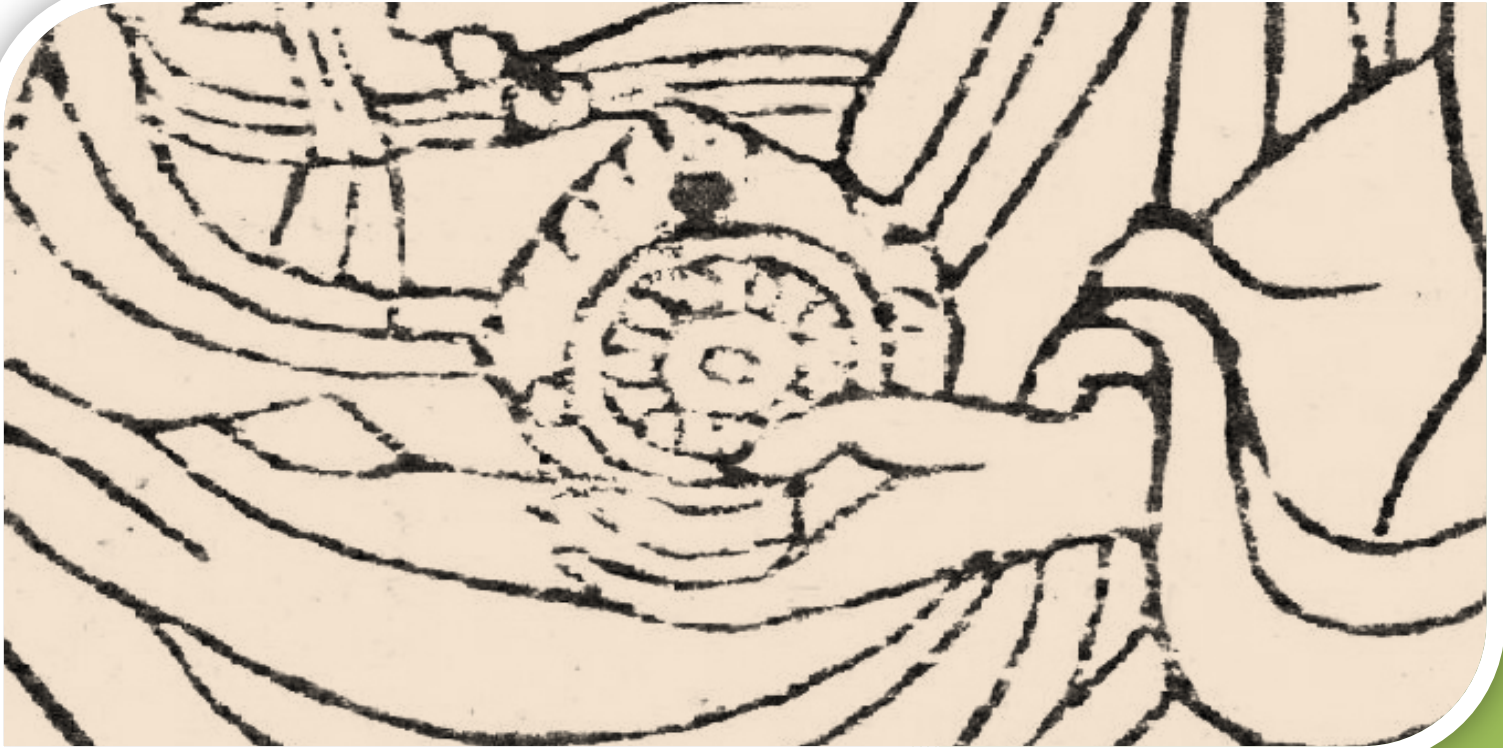

2016

བྲིམས་ཐོག་ནས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕུག་སྤང་སྐྱོབ་
ཐོག་མར་གནང་མཁན་སོགས་ལ་
ཆེ་ལོང་ཙམ་དཔྱད་པ།

ཐུབ་བསྟན་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་བཅུམས།

བོད་ཕུག་སྐྱོབ་ཁམས་ཐེབས་ཚུ་ཚོགས་པས་སྒྲུབ།
Tibetan Ecology Foundation
www.khoryug.org

བྲིམས་ཐོག་ནས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕུག་སྤྱང་སྐྱོབ་ཐོག་མར་གནང་མཁན་པག་གྱུ་བྱང་ཚུབ་རྒྱལ་མཚན་གྱི་ཁོར་ཕུག་
སྤྱང་སྐྱོབ་ཀྱི་གནས་བབས་སོགས་ལག་ཅིག་¹ལ་ཆེ་ལོང་ཅམ་དབྱེད་པ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན།

དབྱེད་ཚུམ་འདྲིའི་ནང་ཉའི་སི་ཏུ་པག་གྱུ་བྱང་ཚུབ་རྒྱལ་མཚན་(1302-1364)གྱིས་བྲིམས་ཕུགས་ཐོག་ནས་བོད་ཀྱི་
ཁོར་ཕུག་སྤྱང་སྐྱོབ་ཀྱི་དགོས་པ་དང་། ཁོར་ཕུག་སྤྱང་སྐྱོབ་རི་ལྟར་བྱས་པའི་བརྒྱུད་རིམ། དེ་བཞིན་ཁོང་གི་གོང་ཏུ་བོད་ཀྱི་ཁོར་
ཕུག་གི་གནས་ལྟངས་ཅི་འདྲ་ཞིག་ཡོད་མེད་སོགས་གནད་དོན་ལག་ཅིག་བསྟུན་ཏེ་བྲིས་ཡོད།

བརྗོད་གཞི་གཞི་གཞི། ཁོར་ཕུག་ བྲིམས་ཕུགས། རི་རྒྱ་སྤྱང་རྒྱ།

ཐོག་མའི་སློང་སློང་།

གནའ་མུ་མོ་ཞིག་ནས་འཛམ་སློང་གི་ས་ཕྱོགས་གང་ས་ནས་ཁོར་ཕུག་ཐོག་ལ་དོ་ལྷན་གང་འཚམས་ཤིག་གནང་ཡོད་
པ་ཅམ་མ་ཟད། མཐོ་སྐང་བོད་ལ་མཚན་ནའང་ལོ་ངོ་བརྒྱ་ལྷག་མང་པོའི་གོང་ནས་བྲིམས་ཐོག་ནས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕུག་སྤྱང་སྐྱོབ་
ཀྱི་ལས་གཞི་དེ་འདྲ་འགོ་བརྒྱུ་མཁན་གནང་ཡོད་ལ། ལྷག་ཏུ་དེང་སྐབས་བོད་ནང་ལ་ནགས་ཚལ་གཅོད་འབྲེག་དང་། འཕྲང་ཚུས་
མཚན་པའི་ཁོར་ཕུག་འབགས་གཅོག་བཟོ་བ། བདག་མེད་ཀྱི་སོག་ཆགས་རིགས་མང་པོ་ཞིག་ཉེན་རེ་ནས་ཉེན་རེ་བཞིན་བོར་
བཟླག་ཏུ་འགོ་བཞེན་པས་བོད་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀ་ནས་སྤྱི་ཐོག་སྤྱི་ལོ་ཚོས་དེའི་སྐོར་ལ་ཚུམ་ཡིག་ལམ་ནས་གདོང་ལེན་གང་
ཐུབ་བྱེད་བཞིན་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཁོར་ཕུག་སྤྱང་སྐྱོབ་ཚོགས་པ་སོགས་ཕྱི་ནང་གི་ཚོགས་པ་ལག་གིས་ལས་འགུལ་ཆེ་ཆུང་ལྟ་
ཚོགས་སྐྲུན་བཞིན་པ་དེའང་འཛི་རྟེན་འདྲིའི་འཚོ་གནས་བྱེད་བཞིན་པའི་མིས་མཚན་པའི་སོག་ལྟ་སྐྱེ་འགོ་སྤྱད་ཞིག་ཡིན་
ཏུང་། ཁོར་ཕུག་ལ་མ་བརྟེན་པར་འཚོ་ཐབས་མེད་ཅིང་། ཁོར་ཕུག་ནི་གཞན་བྱ་དངོས་གང་ཞིག་ལས་རིན་ཐང་ཆེ་ལ། གལ་
འགངས་ཆེ་བ་ཞིག་ཡིན་པས་ལོས་ཡིན།

དེས་ན་སྐབས་འདྲིའི་ཁོ་བོས་འབྲི་བཞིན་པའི་སྤྱི་ལོ་༢༠༡༩ ལོའི་ཁོར་ཕུག་གི་འགྲན་ཚོམ་འདི་ཡང་བརྒྱ་ཆ་རག་མིན་
ཅམ་མིན་པར་དེང་སྐབས་ང་ཚོའི་མིག་ངོར་འཕྲད་བཞིན་པའི་ཁོར་ཕུག་ཉམས་ཞན་ཏུ་འགོ་བཞེན་པའི་དཀའ་ངལ་རྒྱང་རྒྱང་
སློང་མ་བཟུང་པར། བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕུག་སྤྱང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་དེ་ལའང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རིན་ཐང་དང་། དགོས་པ་རྒྱ་མཚན་སོགས་མི་
ཉུང་བ་ཞིག་ལྟར་ཡོད་པས་དེ་དག་དེས་པར་དུ་ཤེས་རྟོགས་སྐབས་པ་དགོས་ཤིང་། ལྷག་ཏུ་ཁོར་ཕུག་དང་འབྲེལ་བའི་ཞིབ་
འཇུག་གི་དབྱེད་ཚུམ་ཞིག་འབྲི་དགོས་ན་རང་ཉིད་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་དང་། ཚོར་འདུ་ཁོ་ནས་མི་ཚོགས་པར་དེ་ལ་ཁུངས་ལྡན་གྱི་རྒྱ་
ཆ་གཙོ་བོ་བཞག་ཐོག་ནས་དབྱེད་ཚུམ་ཞིག་སྤྱད་དགོས་པའང་མ་མཐའི་ཆ་རྒྱུན་ཡིན་པས། ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ནས་བོད་ལ་ཁོར་ཕུག་
སྤྱང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་དེ་འགོ་གང་ཞིག་ནས་བརྒྱུ་མཁན་ཡོད་མེད་དང་། དེ་བས་བོད་མི་རིགས་འདི་ཁོར་ཕུག་ཐོག་ལ་གཞིགས་
ཕྱོགས་དང་། དེ་ལྟའི་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕུག་གནས་བབས་སོགས་རྟོགས་ཕྱིར་བྲིམས་ཐོག་ནས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕུག་སྤྱང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་
གཞི་ཐོག་མར་གནང་མཁན་དུས་རབས་བརྒྱ་བཞི་བའི་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་གནང་མུང་བའི་པག་གྱུ་བྱང་ཚུབ་རྒྱལ་གྱིས་

¹ པག་གྱུ་བྱང་ཚུབ་རྒྱལ་མཚན་གོང་གི་མཐོ་རིམ་མི་དྲན་ལག་གིས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕུག་ལ་གཞིགས་ལྟངས་སྐོར་ལ་གོ་བ་བྱས་ཡོད།

ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་འགོ་རྗེ་ལྟར་བརྒྱུ་སྤྲོད་ལས་འཕྲོས་ཏེ་གནད་དོན་ཁག་ཅིག་ནང་གསལ་ས་བཅད་
འགའ་ལ་བྱེ་ནས་ཐབས་ལམ་དེ་ལྟར་དབྱེད་དེ་འབྲི་ལུས་བྱ་རྒྱུ་ཡིན།

ས་བཅད་དང་པོ། ཕག་གྲུ་བྱུང་རྒྱལ་མཚན་གྱི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་དགོས་པ་སྐྱེད་བ།

ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ནས་ཕག་གྲུ་བྱུང་རྒྱལ་མཚན་གྱི་རྒྱུ་རྐྱེན་ཆེན་གྱི་བྱ་བའི་མངའ་སྲོལ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁོར་
ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་དེ་ཡང་དེ་ལྟར་མཐོ་རིམ་མི་དྲན་སྲུང་ལྟར་ཞིག་གི་དྲན་ལུས་ནས་འཕྲོས་མ་སྲུང་ས་བཅད་པའི་སྐབས་མིན་གྱི་
མཛད་རྗེས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད། དེ་ལྟར་བྱུང་བའི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་གནད་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་ཡང་ཁོར་རང་གི་ཞལ་
ཆེམས་གསོལ་འདེབས་རིང་མོའི་ནང་“ང་ལྷོ་ཆུ་ཁམས་ལྷོ་བཟང་རིང་ལ། རྒྱུ་ཤིང་གང་ཚུགས་འཇུགས་པ་དང་། ལམར་ལན་
གང་བསམ་བྱེད་པ་འདི། རྒྱུ་རབས་པ་ལ་བསམ་པ་ཡིན།”² ཞེས་ཁོར་རང་དགྲུང་ན་མཐོ་ཡང་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁམས་གང་སར་སྐྱེ་
ཤིང་འདེབས་འཇུགས་བྱེད་པ་ལྷོ་བོད་མི་ལྷོ་རབས་པ་རྣམས་ལ་བདེ་སྐྱིད་ཀྱི་ལམ་བུ་ཞིག་ལ་སྤྲོད་པའི་དོན་དུ་ཡིན་པ་སྐོས་
ཅི་དགོས། དེ་ཡང་ལོ་རྗེ་བོད་ས་གང་སར་ལྷང་མ་འབྲུམ་ཕྲག་གཉིས་རེ་འདེབས་དགོས་པའི་དམ་བཅའ་ལྷང་བྲིམས་པ་
བསྐོ་བཞག་ཐོག་ནས་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་བརྒྱུ་སྤྲོད་ལྟར་ཡང་ “རང་རེའི་ས་ཆ་དབང་རིས་ཐམས་ཅད་དུ་སྐྱེ་
ཤིང་ལྷང་མ་སྐྱེ་བའི་འབྲུམ་ཕྲག་གཉིས་རེ། ལོ་རེ་བཞིན་དམ་བཅའ་བྲུས་ནས་འཇུགས་དགོས་ཤིང་། ལྷང་བྲིམས་པ་བསྐོས་ནས་
ཅིས་ལེན་པ་དང་། ལྷོ་ཐར་བྱེད་དགོས། འདིའི་ཡོན་ཏན། རྩེ་སྤྲོད་ལས་གསོ་བ། ལྷོ་སྤེལ་ལས་གསོ་བ། ལྷོ་སྤེལ་ལས་གསོ་བ།
གྲུ་ཤར་གསོ་བ་ལ་སོགས་མི་བྱེད་པའི་ཐབས་མེད་པས། ལས་ལྟར་བྱུང་རྒྱལ་མཚན་གྱི་སེམས་སྐྱེད་ལ། རྒྱུ་ཤིང་འཇུགས་པའི་དོ་དམ་
བྱེད་དགོས། ལུས་དང་ལྷང་པ་ཐམས་ཅད་སྐྱེ་ཤིང་དན་དུ་སོང་འདུག་པས།”³ ཞེས་དང་།

<བོད་ཀྱི་སྐོར་རྒྱུ་རིག་གནས་དང་དེད་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་>ཅེས་པའི་ནང་ཡང་ “དེ་བཞིན་ཕག་གྲུ་སི་ཏུ་
བྱུང་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ལ་དབང་སྐྱུར་མཛད་པའི་དུས་བོད་མིས་ནགས་ཚལ་ལ་བདག་སྐྱོངས་ཀྱི་རུས་པ་
མི་འདངས་བར་དགོངས་ནས་བཀའ་ཡིག་འོར་བུའི་བང་མཛད་ཅེས་བྱ་བའི་ནང་དུ་བོད་ཡོངས་ལ་ལོ་རྗེ་ལྷང་མ་འབྲུམ་ཕྲག་
གཉིས་རེ་འཇུགས་དགོས་པ་དང་། དེ་དག་ལ་བཞུ་སྲུང་བྱེད་མཁན་ལྷང་བྲིམས་པ་བསྐོས་པ། ལྷང་གཅོད་བྱེད་སྐབས་ཚ་བ་ནས་
བཀོག་མི་ཚོག་པ་སོགས་རང་བྱུང་ཁོར་ཕྱག་ལ་བདག་སྐྱོང་གི་རུས་པ་ཐོན་པའི་བཅའ་བྲིམས་མང་དག་ཅིག་གཏན་མཐའ་
མཛད་ཡོད།”⁴ ཅེས་སྤྱི་ལྷང་ཚོག་འདི་དག་ལས་གང་ཤེས་སྐབས་ལྷོ་ཆེ་ཤིང་འདེབས་འཇུགས་ཀྱི་བྱ་བཞག་དེ་ཡང་སྤྱོད་
གཅིག་ནས་སྐབས་དེ་དུས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་ཉམས་ཞན་དུ་འགྲོ་བཞིན་པས་འབངས་མི་ཚོས་རྗེ་བཞིན་བདག་སྐྱོང་མི་ཡོང་བར་
དགོངས་ཏེ་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ལ་ཆེད་དུ་དམིགས་ནས་བྲིམས་ལུགས་གཏན་འབེབས་དང་། སྤྱོད་ལུགས་གཞན་ཞིག་ནས་སྐྱེ་སེར་
གཉིས་ཀྱི་དགོན་པ་དང་སྤྱོད་ལང་ཞིག་རལ་དུ་སོང་བ་རྣམས་བསྐྱར་གསོ་དང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་ཆེན་གྱིས་ཆོད་པའི་ལུས་སྤེལ་
ཚུན་བར་གྱི་འགྲོ་འོང་དཀའ་ཚོགས་སེལ་ཆེད་རྒྱ་ཟམ་འཇུགས་པ། ཤིང་གྲུ་བཟོ་སྐྱུན་གྱི་ཐབས་ལམ་བཟང་པོ་ཞིག་གྲུང་སྐྱོན་
ཆེད་དུ་ཡིན་པ་ཤེས་སྐབས།

² ཏུ་སི་ཏུ་བྱུང་རྒྱལ་མཚན། གངས་ཅན་རིག་མཛད། རྒྱུ་རྐྱེན་གྱི་ལོ་རྗེ་བཟོ་བའི་རྒྱུ་ལ། བོད་རང་སྐྱོང་རྒྱུ་རྐྱེན་ཆེན་རིག་ཁང་བོད་དཔེ་རྙིང་ཚོམ་སྐྱོག་ཁང་། ༡༩༩༡ ལ། ༡ ཞོག་གངས་༤༠༩
³ ཏུ་སི་ཏུ་བྱུང་རྒྱལ་མཚན། གངས་ཅན་རིག་མཛད། རྒྱུ་རྐྱེན་གྱི་ལོ་རྗེ་བཟོ་བའི་རྒྱུ་ལ། བོད་རང་སྐྱོང་རྒྱུ་རྐྱེན་ཆེན་རིག་ཁང་བོད་དཔེ་རྙིང་ཚོམ་སྐྱོག་ཁང་། ༡༩༩༡ ལ། ༡ ཞོག་གངས་ ༤༡༩
⁴ རྒྱ་བཟོ་རིང་། བཟོ་བའི་རྒྱུ་ལ། བོད་ཀྱི་སྐོར་རྒྱུ་རིག་གནས་དང་དེད་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ། ཞོག་གངས་ ༤

དེ་བཞིན་<ལོ་རྒྱུས་སྐྱོང་བའི་གཏམ་>ནང་དུ་ཡང་ “རི་སྐྱང་ཚང་མར་སྐྱེ་ཤིང་འཇུགས་དགོས་པ་རི་རྒྱ་སྐྱང་རྒྱ་
བསྐྱེད་པའི་བཅའ་བྲིམས་བཟོས་ཐོག་ལྷན་དུ་བྲིམས་པ་བྱ་བའི་དཔོན་གཉེར་ཆེད་བཀོད་གནང་སྟེ་ལོ་རེ་བཞིན་ལྷན་སྐྱོང་གསར་
སྐྱེ་ཚེས་ལེན་བཟུང་བ་སོགས་མཛད་ཅིང་དེ་ལ་བརྟེན་གྱི་ཤན་བཟོ་བ་དང་ཚུ་བཟ་འཕེན་པ་བཅས་ཀྱི་བྱ་བ་ཡར་ལུན་དུ་སྤེལ་
བ་སྟེ།”⁵ ཞེས་འདི་ཐོག་ནས་ཕག་གྲུ་བྱང་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་ཁོ་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་དེ་ལྟར་བཅུ་མས་པའི་དགོས་པ་
དྲོགས་ཤིང་། ཆེད་གཉེར་གྱི་ལྷན་བྲིམས་པ་བསྐོ་བཞག་གིས་གསར་སྐྱེས་ལྷན་སྐྱོང་ཚེས་ལེན་ཚེས་སྐྱོང་བྱེད་དགོས་པ་དེའི་ཐོག་
ནས་ཀྱང་ཁོར་ཕྱག་ལ་བརྟེན་མཐོང་ཇི་ཅམ་བྱས་ཡོད་མེད་རང་བཞིན་གྱིས་གསལ་སྟོན་ཐུབ།

མདོར་ན་<རྒྱལ་མོ་འབྲུག་པས་> “མི་ལོ་དྲུག་བརྒྱ་ལྷག་གི་སྤོན་གྱི་དབང་སྐྱུར་གྲལ་རིམ་པའི་མི་ལྷ་ཞིག་གིས་སྤོང་
འཇུགས་ནགས་སྐྱོང་གི་བྱ་བ་འདི་འདྲ་ཞིག་སྐྱབ་ཐུབ་པ་ནི་ད་ལྟ་ང་ཚོར་མཚན་ན་བསམ་སྟོབས་གཏོང་དགོས་པའི་ཡུལ་ཞིག་མ་
ཡིན་ནམ་སྐྱམ་མོ།”⁶ ཞེས་སྤོན་ཚིག་བསྟོན་པ་ལྟར། མཐོ་རིམ་མི་དྲུག་སྲ་གཅིག་གིས་ཀྱང་བཞག་མ་ཐོང་བའི་སྐབས་ཆེན་གྱི་བྱ་
གཞག་ཅིག་ཁོར་གིས་ང་ཚོར་བཞག་ཡོད།

ས་བཅད་གཉིས་པ། ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ལས་སྐྱེ་ཤིང་གསར་འཇུགས་ཇི་ལྟར་བྱས་ཚུལ་སྐོང་བ།

དེ་ཡང་གོང་དུ་སྟོན་མ་ཐག་པ་ལྟར་ཕག་གྲུ་བྱང་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་དོན་དུ་བོད་ས་
གང་སར་སྐྱེ་ཤིང་གསར་འཇུགས་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། འབྲུང་འབྱུར་ཡང་དེ་དག་བཟང་ཕྱོགས་སུ་དགོས་མཁོར་དམིགས་ཏེ་
བེད་སྐྱོད་གཏོང་དགོས་ཅུང་དེ་དག་རྩ་ཡལ་དུ་མི་འགོ་བའི་ཐབས་ལམ་སྤེལ་ཚོགས་པ་ཞིག་བསྐྱེད་ཡོད་པ་ཡང་ “ས་ས་ནས།
བྱང་རྒྱལ་གྱི་སེམས་སྐྱོང་ལ། སྐྱེ་ཤིང་འཇུགས་པའི་དོ་དམ་བྱེད་དགོས། ཡུལ་དང་ལུང་པ་ཐམས་ཅད་སྐྱེ་ཤིང་རན་དུ་སོང་འབྲུག་
པས། བསྐྱེད་མི་གཅོད་པ་ནམས་ཀྱང་། རྣམ་ཞིག་དུས་དང་བསྐྱེད་ནས། ཤིང་ལ་རྩ་བཀོག་མ་བྱེད། ཟོར་བ་དང་ལག་ཆ་རྣམས་
ས་མཚན་སུ་བཅད་ལ། བཅད་པའི་ཤུལ་དེར། ཤིང་སྐྱེ་བའི་ཐབས་བྱེད་དགོས།”⁷ ཞེས་དང་། ཡང་ “བོད་ཀྱི་ཡུལ་ལུང་ཐམས་
ཅད་སྐྱེ་ཤིང་ལུང་བས་ལུང་པ་ཐམས་ཅད་ལ་སྤོང་སྐྱུམ་ཐིང་གི་བརྟུན་དང་བྲལ་སྐབས་བོད་ཀྱི་ས་ཆ་ཐམས་ཅད་ལ་ལོ་ལྟར་
ངས་པར་སྐྱེ་ཤིང་ལྷང་མ་འབྲུམ་ཐག་གཉིས་བཅུགས་དགོས་པ་དང་། དེ་དག་ལ་ཆེད་ལས་མི་སྤེལ་སྐྱོང་བྲིམས་པ་བསྐོ་བཞག་གིས་
ཚེས་ལེན་ཚེས་སྐྱོང་ཞིབ་པར་བྱས་ཏེ་སྤྱད་ཀྱི་དོ་དམ་ལ་ཤུགས་སྟོན་བརྒྱབ་རྒྱ། ཤིང་གཅོད་བྱེད་སྐབས་ཀྱང་ཤིང་གི་རྩ་བ་བཀོག་
མི་ཚོག་པར། ཟོར་བ་དང་ལྟ་རེ་སོགས་མཚན་ཆ་རྣམས་བསྐྱེད་ནས་ཡོད་ཟབ་དང་བཅད་དེ་བཅད་ཤུལ་དེར་ཡང་ཤིང་སྤོང་མི་
སྐྱམ་པོའི་ཐབས་ཏེ་འཇིག་པ་སོགས་བྱུག་དགོས་”⁸ ཞེས་གསལ་པ་ལྟར། སྐྱུར་ན་བོད་ནི་འཛམ་གླིང་གི་ཡང་ཅེར་ཆགས་པས་ས་
བབ་ཏུ་ཅང་མཐོ་ལ་གནམ་གཤིས་ཀྱང་གང་ངར་ཆེས་ཆེ་བས་སྤོན་མོ་ནས་རང་བྱུང་རྩི་ཤིང་ནགས་ཚལ་སོགས་དེ་ཅམ་སྐྱེས་ཐུབ་
མེད་ལ། ཐུན་བྱ་ཡོད་པ་དེ་ཚོ་ཡང་བར་སྐབས་ཤིག་ནས་ཉམས་ཆག་དུ་འགོ་བཞིན་པར་བརྟེན་ཕག་གྲུ་བྱང་རྒྱལ་མཚན་
གྱིས་བྲིམས་ལུགས་ཐོག་ནས་ཚད་གཞི་དང་བཅས་སྐྱེ་ཤིང་གསར་འདེབས་དང་། དེ་དག་བདག་སྐྱོང་བ་བསྐོ་བཞག་གིས་བྲིམས་
བཅད་ཀྱི་བཀའ་དྲིན་ལ་བརྟེན་ནས་དམར་པོ་རྒྱ་དམར་གྱིས་བོད་སར་བཅོན་འཇུག་མ་བྱུར་བར་ལོ་ངོ་བརྒྱ་ཕྱག་མང་པོའི་
རིང་ལ་བོད་ས་རྩི་ཤིང་ནགས་ཚལ་གྱི་བརྟུན་གྱིས་བསྐྱེད་པས་བོད་མི་ཚོ་ལུས་བདེ་ཞིང་བག་ཕེབས་པ་དང་། སེམས་ཞི་བདེའི་

⁵ རྒྱལ་མོ་འབྲུག་པ། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྐྱོང་བའི་གཏམ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༢༠༠༩ ཞོག་གྲངས། ༢༩༡

⁶ རྒྱལ་མོ་འབྲུག་པ། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྐྱོང་བའི་གཏམ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༢༠༠༩ ཞོག་གྲངས། ༢༩༡

⁷ ཏུ་སི་ཏུ་བྱང་རྒྱལ་མཚན། གངས་ཅན་རིག་མཛོད། རྒྱངས་ཀྱི་པོ་ཏེ་བསེ་བྱ་རྒྱུས་པ། བོད་རང་སྐྱོང་ཁྲུང་སྐྱོང་སྐྱེ་ཤིང་ཚོགས་ཚན་རིག་ཁང་བོད་དཔེ་རྙིང་ཚོམ་སྐྱིག་ཁང་། ༡༩༩༩ ཞོག་གྲངས། ༢༡༢

⁸ རྒྱ་བ་ཚོ་རིང་། བསྐྱེད་འཛིན་རྣམ་རྒྱུ། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་དང་དེ་དང་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཞོག་གྲངས། ༢༩༥

སྐྱོ་བས་ཁེངས་ཐུབ་ལ། འབྲུང་བཞིས་གཞོན་འཚོ་ཚེན་པོ་དེ་འདྲ་བུར་བའི་ལོ་རྒྱུས་རིག་རྒྱུ་མེད་པ་དེའང་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་ལ་
བདག་སྐྱོང་ལེགས་པས་ཡིན་པ་ཤེས་ཐུབ།

སྐྱག་པར་དུ་སྐྱེ་ལོའི་དུས་རབས་བདུན་པའི་ནང་བོད་ལ་ཡི་གེ་བྱུང་བ་ནས་ཕག་གྲུ་ཁོང་བར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་གོང་མ་
ཚོས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་སྐྱོང་བའི་བྱིས་སྐོར་ལུགས་རབ་དང་རིམ་པ་ཞིག་གཏན་འབེབས་བྱས་མོད། འོན་ཀྱང་། བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་
སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་དོན་དུ་བྱིས་སྐོར་ལུགས་ཐོག་ནས་“ཐོག་མར་བཅན་པོ་སྲོང་བཅན་སྐམ་པོའི་སྐུ་དུས་སུ་བྱིས་སྐོར་ཁོང་སོ་དུག་
གཏན་ལ་ཕབས་པ་དང་། དེ་ནས་བོད་སིལ་བུར་ཐོར་རྗེས་ཕག་གྲུའི་དུས་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་མེད་དུ་ཤིང་འཇུགས་ནགས་
གསོ་བྱེད་དགོས་པའི་བྱིས་སྐོར་གཏན་ལ་ཕབ་བཤ།”⁹ ཞེས་གསལ་བ་ལྟར། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཁོང་ནས་བྱིས་སྐོར་ལུགས་ཀྱིས་བསྐྱེད་པ་
ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་སྐྱོད་དུ་སྐྱེ་ཤིང་འདེབས་འཇུགས་ལས་གཞི་ཐོག་མར་སྐྱེ་མཁན་དང་། བདག་སྐྱོང་གི་བྱ་གཞག་གསར་
བཏོད་གནང་མཁན་ཕག་གྲུ་བྱུང་རྒྱལ་མཚན་ཁོང་རང་ཡིན་པ་ར་འཕྲོད་ཐུབ། སྤྱིར་བཏང་བོད་ཀྱི་མཐོ་རིམ་མི་དྲུག་གོང་
མ་ཚོས་ཁོར་ཕྱག་ལ་གཞིགས་སྐྱེད་དང་བྱིས་སྐོར་ལུགས་ཀྱིས་བཅས་པའི་ཐོག་ནས་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་བྱས་ཡོད་མེད་སྐོར་ཞིབ་པ་འོག་
ནས་ཚན་པ་གཅིག་གི་ནང་བྱི་རྒྱ་ཡིན།

ས་བཅད་གསུམ་པ། ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ལས་རི་རྒྱ་སྲུང་རྒྱ་སྐྱོར་མཁན་ཐོག་མ་ཕག་གྲུ་བྱུང་རྒྱལ་ཡིན་མིན་སྐྱོང་བ།

ཕག་གྲུ་བྱུང་རྒྱལ་མཚན་གོང་གི་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་རྣམ་པས་སྐབས་རེར་བདག་མེད་ཀྱི་སྲོག་ཚགས་གང་བྱུང་
བསད་ན་བྱིས་སྐོར་གཅོད་བྱེད་པ་ཚམས་ལས། ཡོངས་གྲགས་བྱིས་སྐོར་ལུགས་གཏན་འབེབས་ཀྱི་ཐོག་ནས་རི་རྒྱ་སྲུང་རྒྱ་བཟུམས་པ་དེ་
འདྲ་བུར་བའི་ཡིག་ཆ་ཅེ་ཡང་མི་རྟོག་པོ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་དེ་ཚོར་གང་གསལ་བ་ནི་ཉའི་སི་ཏུ་རང་གི་བཀའ་ཚེས་དང་དེ་
དུས་ཀྱི་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་གཞན་ལས་དེའི་སྐོར་གསལ་ཁ་མེད་ལ། དེ་བཞིན་བྱི་རབས་པ་ལག་གཅིག་གིས་བོད་ལ་སྐྱེ་ཤིང་
འདེབས་འཇུགས་ཀྱི་ལས་གཞི་ཐོག་མར་གནང་མཁན་ཕག་གྲུ་བྱུང་རྒྱལ་མཚན་ཡིན་ཡང་། རི་རྒྱ་སྲུང་རྒྱ་ཁོང་གི་རྗེས་ནས་
གཏན་ལ་ཕབ་ཡོད་ཚུལ་གསལ་བ་དང་། ཡང་འུ་སྐབ་པའི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་སོགས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་གཞན་ལག་ཅིག་
ལས་བོད་ལ་སྐྱེ་ཤིང་འདེབས་འཇུགས་ཚམ་མིན་པར་རི་རྒྱ་སྲུང་རྒྱ་སྐྱོར་མཁན་ཡང་ཕག་གྲུ་བྱུང་རྒྱལ་མཚན་ཁོང་
རང་ཡིན་ཚུལ་བཞེད་པ་མི་འདྲ་བ་གཞིས་ཚམ་མཚས་པ་དག་ལས་གསལ་ཆེའི་ཡིག་ཆ་ལག་ཅིག་ལྷངས་འདྲེན་དང་བཅས་རིམ་
པས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་པར་འབད་རྒྱ་ཡིན།

དང་པོ། <བོད་ཀྱི་སྐོར་རྒྱུན་རིག་གནས་དང་དེད་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་>ཅེས་པའི་ནང་ “དེ་ནས་བོད་སིལ་
བུར་ཐོར་རྗེས་ཕག་གྲུའི་དུས་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་མེད་དུ་ཤིང་འཇུགས་ནགས་གསོ་བྱེད་དགོས་པའི་བྱིས་སྐོར་གཏན་ལ་
ཕབ་བཤ། དེ་ནས་ཚོས་རྒྱལ་རབ་བརྟན་ཀུན་བཟང་འཕགས་དང་གཅོད་པ་སྡེ་སྲིད། དགའ་ལྡན་སོ་བྱེད་གི་དུས་སུ་བྱིས་སྐོར་ཡིག་
ཞལ་ལྗེ་བཅུ་དུག་དང་བྱིས་སྐོར་ཡིག་ཞལ་ལྗེ་བཅུ་གསུམ་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་མི་འཇིགས་པ་སྐྱབས་ཀྱི་སྤྱིན་པ་ཡོང་ཆེད་རི་རྒྱ་སྲུང་
རྒྱ་བཟུམས་པའི་བྱིས་སྐོར་སོགས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་གནང་མཚན་ཡོད།”¹⁰ ཅེས་གསལ་བ་ལྟར། ཕག་གྲུ་ཁོང་རང་གིས་སྐྱེ་ཤིང་

⁹ ལྷ་བ་ཚེ་རིང་། བརྟན་འཛིན་རྣམ་རྒྱལ། བོད་ཀྱི་སྐོར་རྒྱུན་རིག་གནས་དང་དེད་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་སྲོག་ཚགས་དཔེ་སྐུ་ལང་། ༢༠༠༩ རྟོག་གྲངས། ༢༥༩
¹⁰ ལྷ་བ་ཚེ་རིང་། བརྟན་འཛིན་རྣམ་རྒྱལ། བོད་ཀྱི་སྐོར་རྒྱུན་རིག་གནས་དང་དེད་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་སྲོག་ཚགས་དཔེ་སྐུ་ལང་། ༢༠༠༩ རྟོག་གྲངས། ༢༥༩

ནགས་འཇུགས་ཀྱི་ལས་གཞི་ལས་པ་ལས་རི་རྒྱ་སྤྱང་རྒྱ་ཐོག་མར་གཏན་འབེབས་བྱེད་མཁན་དེ་རབ་བརྟན་ཀྱན་བཟང་
འཕགས་ཡིན་པ་དང་། དེ་ནས་གཙང་པ་དང་དགའ་ལྡན་པོ་བྱང་བའི་ཞལ་ལྗེ་དག་ལས་གསལ་ཚུལ་འཁོད་ཡོད།

ཚོས་རྒྱལ་རབ་བརྟན་ཀྱན་བཟང་འཕགས་ཀྱིས་རི་རྒྱ་སྤྱང་རྒྱ་ཇི་ལྟར་བསྐྱམས་ཚུལ་སྐོར་ལ་གོང་གི་ཡིག་ཆ་དེ་ཉིད་ཀྱི་
ནང་ “ཐོག་མར་ཏའི་སེ་ཏུ་ཚོས་རྒྱལ་རབ་བརྟན་ཀྱན་བཟང་འཕགས་ཀྱི་སྐྱེ་བོ་བྱེད་ས་རྣམས་ཀྱི་སྤྱོད་ཚུལ་སྤང་དོར་གྱི་རིམ་པ་
ཞེས་པའི་བཀའ་ཤོག་ནང་དུ་ “རྒྱན་ལྡན་གྱི་རི་རྒྱ་སྤྱང་རྒྱ་དམ་པ། ལྷ་བ་བྱང་དོ་ཚོག་དུས་བཟང་གསུམ་དང་། ཉོར་ལྷ་དང་པོ་
དང་། གསུམ་པ། བཞི་པ། བརྒྱད་པ་རྣམས་ཀྱི་ཚོས་གཅིག་ནས་བཙོ་ལྡེད་པར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་དུས་ཚེན་ཡིན་པས་སོགས་གཙོ་བོ་
སྤོངས། ཐབ་ཁར་ཤ་གསར་མ་འབྲིལ། འབྲོག་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་ཚོས་གངས་འདྲིའི་བར་དམར་ཁེ་ལ་མ་འགོ། བྱི་ར་བ་རྣམས་
ཀྱིས། སྤྱང་གི་རི་དྲགས་མ་དོན། རྩོམ་པ་བ་རྣམས་ཀྱིས་སོགས་མ་གཙོ་བོ་” ཅེས་བདག་མེད་སེམས་ཅན་ཉེན་ཁ་ལས་སྐྱོབས་ཅིང་
རང་གནས་སུ་བདེ་བར་འཁོད་པའི་ཚེད་དུ་ལྷ་རེའི་དུས་བཟང་གསུམ་ལྟེ་ཚོས་བརྒྱད། ཚོས་བཙོ་ལྡེད་གནས་གང་དང་། དེ་
བཞིན་བོད་ལྷ་དང་པོ། བོད་ལྷ་གསུམ་པ། བོད་ལྷ་བཞི་པ། བོད་ལྷ་བརྒྱད་པ་རྣམས་ཀྱི་ཚོས་གཅིག་ནས་ཚོས་བཙོ་ལྡེད་པར་དུ་
འབྲོག་པ་རྣམས་ཀྱིས་དམར་ཁེ་ལ་མི་འགོ་བ་དང་། བྱི་ར་བ་རྣམས་ཀྱི་ཀྱང་གང་བྱུང་དུ་སེམས་ཅན་ལ་གཞོན་འཚོ་བྱས་མི་ཚོགས་
པའི་རི་རྒྱ་སྤྱང་རྒྱ་བསྐྱམས་སོལ་དར་བ་དང་། དེ་ནས་གཙང་པ་སྤེ་སྤེད་བརྟན་སྐྱོངས་དབང་པོའི་དུས་སུ་གཏན་ལ་ཕབས་པའི་
བྲིམས་ཡིག་ཞལ་ལྗེ་བརྟུ་དུག་ནང་དུ་མི་འཇིགས་པ་སྐྱབས་ཀྱི་སྤྱིན་པས་སེམས་ཅན་བདག་མེད་ཤ་རུས་པགས་པའི་སྤྱིར་སོགས་
གིས་ཉེན་པ་རྣམས་སྐྱོབས་པ་དང་བདེ་བར་འདུག་པའི་སྤྱིར་ཚོ་འཕྲུལ་དུས་ཚེན་ནས་ལྷ་བ་བརྟུ་པར་རི་རྒྱ་སྤྱང་རྒྱ་བསྐྱམས་
པ་ཞེས་ཚོ་འཕྲུལ་ལྷ་བ་སྤེ་བོད་ལྷ་དང་པོ་ནས་བོད་ལྷ་བརྟུ་པའི་བར་དུ་གང་བྱུང་དུ་སེམས་ཅན་ལ་གཞོན་འཚོ་བྱས་མི་ཚོགས་
པའི་བཅའ་བྲིམས་གཏན་ལ་ཕབས་པ། གཞན་ཡང་དགའ་ལྡན་པོ་བྱང་གིས་སྤེད་དབང་བཟུང་རྗེས་ལྟར་མི་འཇིགས་པ་
སྐྱབས་ཀྱི་སྤྱིན་པ་གཏོང་བའི་རི་རྒྱ་སྤྱང་རྒྱ་བསྐྱམས་པའི་སོལ་འདྲི་མ་ཉམས་གོང་འཕེལ་ངང་རྒྱུད་འཛིན་མཛོད་ཡོད་”¹¹ ཅེས་
འདི་ལས་དམིགས་བསལ་གསལ་བརྟན་གང་ཡང་མི་དགོས་པ་བྱས་ཡོད། ཁོང་རང་གིས་རབ་བརྟན་ཀྱན་བཟང་འཕགས་ཀྱི་
བཀའ་ཤོག་ཅིག་ནས་དངས་ཡོད་ཀྱང་། བཀའ་ཤོག་དེ་ཁོ་བོར་ལག་སོན་མ་བྱུང་བས་ལྷང་འདྲེན་དེ་བཞིན་མ་དངས་ཐབས་
མེད་བྱུང་།

གཙང་པའི་ཞལ་ལྗེ་བརྟུ་དུག་ཏུ་རི་རྒྱ་སྤྱང་རྒྱ་བསྐྱམས་ཚུལ་འཁོད་པ་ཚམ་ལས་མི་རག་ལ། དགའ་ལྡན་པོ་བྱང་བའི་
སྐབས་ཞལ་ལྗེ་བརྟུ་གསུམ་དུ་གསལ་ཚུལ་འཁོད་པ་དེ་ནི་ཞལ་ལྗེའི་སྤོན་འགྲོའི་སྐབས་ཚོགས་དེ་ལྟར་གསལ་བ་ལས་ཞལ་ལྗེ་རང་
ལས་མི་གསལ། <བོད་ཀྱི་ལྷ་རབས་བྲིམས་སོལ་ཡིག་ཆ་བདམས་བསྐྱོགས་>ནང་དུ་ “ཏུ་ལའི་ལྷ་མའི་ཞལ་ལྗེ་བརྟུ་གསུམ་ནང་མི་
འཇིགས་པ་སྐྱབས་ཀྱི་སྤྱིན་པས་སེམས་ཅན་བདག་མེད་སྤྱང་གི་མ་གཏོགས་རི་དྲགས་ཉ་སྐམ་རྣམས་སོ་སོ་རང་གི་གནས་སུ་
བདེ་བར་འཚོས་ཚོགས་པའི་རི་རྒྱ་སྤྱང་རྒྱ་བསྐྱམས་པ་གནང་བ་དང་”¹² ཞེས་གསལ་བ་ལྟར། བདག་མེད་ཀྱི་རི་དྲགས་སྤྱང་གི་མ་
གཏོགས་གཞན་གསལ་མི་ཚོགས་པའི་བྲིམས་བསྐྱམས་ཡོད་པ་དང་། སྤྱང་གི་ནི་བདག་བཟུང་གི་སོགས་ཆགས་ར་ལྷག་སོགས་ལ་
གཞོན་འཚོ་བྱེད་པས་ཡིན་ངེས།

¹¹ ལྷ་བ་ཚོ་རིང་། བརྟན་འཛིན་རྣམས་རྒྱལ། བོད་ཀྱི་སོལ་རྒྱུ་རིག་གནས་དང་དང་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྤྱང་སྐྱོབ་མི་རིགས་དཔེ་སྐད་ཁང་༢༠༠༤ ཤོག་གངས། ༢༡༤
¹² ཆབ་སྐྱོལ་ཚོ་བརྟུན་ཕྱན་ཚོགས་སོགས། གངས་ཅན་རིག་མཛོད། བོད་ཀྱི་ལྷ་རབས་བྲིམས་སོལ་ཡིག་ཆ་བདམས་བསྐྱོགས། བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྐད་ཁང་། ༡༩༩༩ ཤོག་གངས། ༡༥༤

གཉེས་པ། <བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་>ལྟ་ “རི་རྒྱ་སྲུང་རྒྱ་རྒྱ་ཆེན་ལག་ལ་ཟམ་པ་དང་”¹³ ཞེས་དང་། <ལོ་རྒྱུས་
སྲིད་བའི་གཏམ་>དུ་ “རི་རྒྱ་སྲུང་རྒྱ་བསྐྱམས་པའི་བཅའ་བྲིམས་བཟོས་ཐོག་”¹⁴ ཞེས་དང་། <གངས་ཅན་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གི་གྲགས་
ཅན་མི་སྣ་>ནང་དུ་ “རྒྱ་ཁྲབ་ས་ཆ་དབང་རིས་ཐམས་ཅད་དུ་ལོ་ལྟར་སྐྱེ་ཤིང་ལྷང་སྐྱེ་ངེས་འབྱུང་ཕྱག་འདེབས་འཇུགས་
བཀའ་བཅད་མཛད། རི་རྒྱ་སྲུང་རྒྱ་རྒྱ་ཆེན་ལ་ལག་ལ་ཟམ་པ་དང་གོ་བྱུ་གསར་འཇུགས། ལ་འཕྲང་དབེན་པ་ཇི་ཡོད་ལ་
འཇིགས་སྐྱབས་”¹⁵ ཞེས་བྲིས་སུ་བྲིས་པའི་ཡིག་ཆ་གྲགས་ཆེ་བ་འདི་གསུམ་ལས་མི་གསལ། བྱི་མ་གཉེས་ཀྱི་ཡིག་ཁྲུངས་ཚོག་
ཟེན་ལ་བཞགས་ན་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་ཡིན་མོད། ལྷ་སྐབ་པའི་ཕག་གུའི་སྐབས་ཀྱི་ཡིག་ཁྲུངས་གཙོ་བོ་ནི་མཁས་པའི་དགའ་
སྟོན་དང་། དེབ་ཐོན། རྣམ་ཐར་ཐུབ་བཞུན་མཛེས་རྒྱན། རྣམ་ཐར་ངོ་མཚར་ནོར་བུའི་མེ་ལོང་། རྣམ་ཐར་ངོ་མཚར་དགའ་སྟོན།
གཞོན་ལུ་དགའ་སྟོན། འབྲུལ་གྱི་ལྗེ་མིག་སོགས་ཡིན། དེ་དག་ཁོད་ནས་ལག་སོན་བྱུང་བ་རྣམས་ལས་ཚོག་དེ་དག་མི་གསལ་ལ།
དེ་བཞིན་གོང་སྐོས་ལྟར་ཉའི་སི་ཏུ་རང་གི་བཀའ་ཆེམས་སོགས་དེ་དུས་ཡིག་ཆ་གཞན་ལས་ཀྱང་མི་གསལ། ལྷ་སྐབ་པས་རང་
གར་བྲིས་པ་ནི་ག་ལ་ཡིན། ཕག་གུའི་དུས་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་རབ་བཏུན་ཀུན་བཟང་འཕགས་ཀྱི་མཛད་རྗེས་སི་ཏུའི་མཛད་
རྗེས་ཁོངས་སུ་དྲངས་པ་ཡིན་ནམ། ཡང་ན་ཡིག་ཆ་བར་སྐབས་བོར་བཞག་ཏུ་སོང་བ་དེ་ཚོར་གསལ་ཡོད་དམ། གང་ལྟར་ད་
བར་འཚོལ་ཞིབ་བྱས་པའི་ཁྲུངས་ལྡན་གྱི་ཡིག་ཆ་དེ་ཚོར་གཞིགས་ན་བོད་ལ་རི་རྒྱ་སྲུང་རྒྱ་ཐོག་མར་སྐྱེས་མཁན་ཕག་གུ་བྱང་
རྒྱུ་རྒྱལ་མཚན་མིན་པ་ཚོས་རྒྱལ་རབ་བཏུན་ཀུན་བཟང་འཕགས་ཡིན་པ་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་བོ།

ས་བཅད་བཞི་པ། ཁོར་ཕུག་སྲུང་སྐྱོབ་ལས་རི་རྒྱ་སྲུང་རྒྱ་བསྐྱམས་པའི་དགོས་པ་སྲིད་པ།

བོད་ལ་རི་རྒྱ་སྲུང་རྒྱ་བསྐྱམས་པའི་དགོས་པ་རྒྱ་མཚན་བཟོད་ན་དེ་ནི་སོག་པོས་བོད་ལ་བཅན་འཇུལ་བྱས་སྐབས་
ནས་མི་ཕྱགས་སེམས་ཅན་མང་བོར་བདེ་བའི་གོ་སྐབས་ཆ་ཅམ་ཡང་མ་མཆིས་པར་མི་དགེ་བའི་ལས་ལ་གཞོལ་ཆེ་བས་ལྟར་གྱི་
ཚོས་རྒྱལ་གོང་མ་ཚོའི་བྲིམས་ལུགས་བཟང་བའི་ཕྱོགས་ལ་བསྐྱོད་འགོ་ཚུགས་འདུག དེ་ཡང་<བོད་ཀྱི་ལྗེ་རབས་བྲིམས་སྐོལ་
ཡིག་ཆ་བདམས་བསྐྱེགས་>ནང་ “ཉོར་སོག་ལྷ་ལྷོའི་དབྱུང་ར་མདར་སྐྱབ་ནས་ལུལ་ཁམས་ཐམས་ཅད་འཛོམས་ཤིང་། སེམས་
ཅན་ལ་བདེ་བའི་གོ་སྐབས་མེད་པའི་སྐབས་དེར། ཐོན་གྱི་ཚོས་རྒྱལ་མེས་དཔོན་རྣམ་གསུམ་གྱིས་བོད་ཀྱི་སེམས་ཅན་ལ་ཕྱགས་
ཚུའི་དགོངས་པ་ཟབ་མོ་ཚོས་དབྱིངས་རྒྱ་མཚོའི་ལྷོང་ནས་ཡེ་ཤེས་ཆེན་པོའི་གཟིགས་པ་དགོས་འདོད་ཡིད་བཞིན་ནོར་བུའི་
འོད་ཟེར་འཕྲོས་ཏེ་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཐམས་ཅད་ཁྲུབ་པར་མཛད་”¹⁶ ཞེས་དང་། ཡང་ “ཡོན་གྱི་དུས་སུ་བཅུགས་པའི་རྩ་
བྲིམས་དེ་དག་མེད་པ་བཟོས་ཏེ། བོད་ཀྱི་ཚོས་རྒྱལ་གོང་མ་ཚོའི་སྐབས་ཀྱི་བྲིམས་ལུགས་དེར་བསྐྱར་གསོ་བྱས།”¹⁷ ཞེས་ཚིག་ཟེན་
ལ་བཞགས་ན་སོག་པོས་བོད་ལ་གཏུན་འབབས་བྱས་པའི་བྲིམས་ལུགས་དེ་དག་མི་དགེ་བའི་ལས་སུ་འཇུག་ཤས་ཆེ་ལ། བདག་
ཡོད་བདག་མེད་ཀྱི་སེམས་ཅན་མང་བོ་ཞིག་ལའང་གཞོད་འཆོ་སོག་ཡོད་པ་རང་བཞིན་གྱིས་ཤེས་ཐུབ།

དེ་བཞིན་<བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་>ནང་དུ་ཡང་ “སྲིག་པའི་ལས་ཤས་ཆེ་བར་བཏུན། བོད་ཚོས་རྒྱལ་གོང་མའི་ལུགས་
བཞིན་སྐྱོ་ཚོས་དགེ་བ་བཅུ་གཞིར་བཟུངས་ཏེ་འཁོས་ཞན་ཡལ་བར་དོར་ཞིང་། དྲིགས་པ་རངས་སུ་བཅུག་པ་དེ་འདྲ་མ་ཡིན་

¹³ ལྷ་སྐབ་པ་དབང་ལྷུག་བདེ་ཐུན། བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས། ལྷོད་ཆ། ར་སའི་ཤེས་རིག་པར་ཁང་། ༡༩༤༩ རྟོག་གངས། ༢༤
¹⁴ རྒྱལ་མོ་འབྲུག་པ། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྲིད་བའི་གཏམ། མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ༢༠༠༤ རྟོག་གངས། ༤༩༧
¹⁵ གངས་ཅན་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གི་གྲགས་ཅན་མི་སྣ། དོན་དོར་དང་བཞུན་འཛོན་ཚོས་གྲགས་ཀྱིས་བསྐྱོད་བྱས་བྱས། བོད་ཚོངས་ཤིན་ཏུ་པར་འདེབས་ཁང་། ༡༩༩༩ རྟོག་གངས། ༩༤
¹⁶ ཆབ་སྐུལ་ཚོ་བཞུན་ལུན་ཚོགས་སོགས། གངས་ཅན་རིག་མཛོད། བོད་ཀྱི་ལྗེ་རབས་བྲིམས་སྐོལ་ཡིག་ཆ་བདམས་བསྐྱེགས། བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ༡༩༤༩ རྟོག་གངས། ༤༤
¹⁷ Warren W. Smith, Jr. Tibetan nation A history of Tibetan Nationalism and sino-Tibetan Relations Harper Collins Publishers India page 101

པར་”¹⁸ ཞེས་གསལ་པ་ལྟར། དེ་ནས་སོག་པོས་བཟོས་པའི་ཕན་མེད་ཀྱི་བྲིམས་ལུགས་དེ་དག་ཡི་ལ་བར་དོར་ཞིང་། བོད་ཀྱི་ཐུན་མེན་གྱི་ཚོས་རྒྱལ་གོང་མ་ཚོས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་དགོ་བ་བཅུ་གཙོ་བོ་བཟུང་གིས་བདག་ཡོད་བདག་མེད་ཀྱི་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་སྤོང་རྗེས་བསམ་པ་བསྐྱེད་དེ་དགོ་བའི་ལས་ལ་དམིགས་ཏེ་ལམ་ལུགས་དེ་དག་བསྐྱར་བཟོ་བྱེད་དགོས་བྱུང་བ་གསལ་པོ་ཡིན་འདུག་གོ།

ས་བཅད་ལྔ་པ། ཕག་སྲུ་གོང་གི་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་གནས་བབས་རགས་ཅོམ་སྤོང་བ།

དེ་ལྟར་བཅན་པོ་ཚོའི་སྐབས་བྲིམས་ལུགས་ཐོག་ནས་དངོས་སུ་སྤྱོད་ཤིང་གསར་འཛུགས་ལྷ་བུའི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་སྤེལ་བ་དེ་འདྲ་གང་ཡང་གསལ་མེད་ལ། དེ་བཞིན་རི་རྒྱ་སྲུང་རྒྱ་བཟུངས་པའི་བྲིམས་ཡིག་ཀྱང་ཚོག་ཟེན་ལ་དངོས་སུ་གསལ་ཁ་མེད་མོད། དངོས་ཤུགས་བརྒྱུད་གསུམ་ནས་སེམས་ཅན་གྱི་ཚེ་སོག་ལ་གཅེས་སྐྱོང་བྱ་རྒྱུའི་འདུན་པ་བསྐྱེད་ཡོད་པ་དང་ཚོས་རིམ་པས་མཐོང་བྱུང།

བོད་ཀྱི་བཅན་པོ་སྤོང་བཅན་སྐབས་བྲིམས་ལུགས་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་བྲིམས་ཡིག་རྣམས་ནང་དོན་བསྐྱེད་ན་རིགས་གསུམ་ལས་སྲུབ་ཡོད། དེ་ཡང་<བོད་བཅན་པོའི་རྒྱལ་ཁབས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ལམ་ལུགས་ཞིབ་འཇུག>ཅེས་པའི་ནང་ “སྐབས་དེའི་བྲིམས་སྤོལ་གྱི་རིགས་ལ་ཕྱོགས་བསྐྱེད་རིགས་དཔྱེད་བྱེད་ཐབས་བཀོལ་ཏེ་དབྱེད་ཅོམ་བྱས་ན། དམིགས་གཞི་མི་འདྲ་བར་བརྟེན་ནས་བྲིམས་སྤོལ་གྱི་རྣམ་པ་གསུམ་ཅོམ་གཏན་ལ་ཕབ་འདུག་ཞེ། གཅིག་ནི་རྒྱལ་འབངས་སྤྱིའི་བྲིམས་ཀྱི་སྤོལ་གྱུར་པའི་བཅད་བྲིམས་དང་། གཞིའི་ནི་མི་ཚོས་ཀུན་སྤྱོད་ལ་དམིགས་ཏེ་བཅས་པའི་མི་ཚོས་བྲིམས་སྤོལ། གསུམ་ནི་སངས་རྒྱུས་ཚོས་ཀྱི་དགོ་བའི་ལས་ལ་དམིགས་པའི་སྤོལ་བཅས་ཡིན་”¹⁹ ཞེས་དང་། དེ་བཞིན་<བོད་ཀྱི་ལྷ་རབས་བྲིམས་སྤོལ་ཡིག་ཆ་བདམས་བསྐྱིགས>སུ་ “དེ་ལ་ཚོས་བྲིམས་དང་རྒྱལ་བྲིམས་རང་བྲིམས་གསུམ། ཚོས་བྲིམས་དར་གྱི་མདུད་པ་འཇམ་ལ་དམ་པ། རྒྱལ་བྲིམས་གསེར་གྱི་གཉའ་ཤིང་ལྷོ་ལོ་ཆེ་བ། རང་བྲིམས་ཏེག་པ་ལུས་སྤོལ་ལོན་ཏེ་དང་ལྟར་པ་དགོས་ཤིང་”²⁰ ཞེས་གསལ་པ་ལྟར། དེ་དུས་རྒྱལ་འབངས་སྲུབ་མོང་གིས་སྲུང་རྒྱུའི་བྲིམས་དང་། མིའི་ཀུན་སྤྱོད་ཡར་ལྷན་དུ་སྤེལ་བའི་བྲིམས་ལུགས། དགོ་བ་དང་བཟང་ཕྱོགས་སུ་བསྐྱོད་རྒྱུའི་བྲིམས་ལུགས་བཅས་ཀྱི་ཐོག་ནས་རྒྱལ་ཁབ་བསྐྱེད་པ་ཡོད།

དེ་བཞིན་བཅན་པོ་ཚོས་སྤོང་བཅན་སྐབས་ཀྱང་བྲིམས་ལུགས་དེ་མཚུངས་བསྐྱེད་ཡོད་ཚོད་འདུག་པར་བཀའ་ཐང་དུ་ “བྲིམས་ལ་ཚོས་བྲིམས་རྒྱལ་བྲིམས་ཐང་བྲིམས་གསུམ་”²¹ ཞེས་དང་། “མི་དགོ་བཅུ་སྤོངས་དགོ་བ་བཅུ་སྤེལ།”²² ཞེས་དམིགས་བསམ་ལ་བྱུང་དུ་གསལ་ཁ་བཏོན་མེད་ཀྱང་མི་དགོ་བཅུ་སྤོང་གི་བྲིམས་ཀྱི་འོག་ནས་སེམས་ཅན་གྱི་ཚེ་སོག་ལ་གཅེས་སྐྱོང་བྱེད་དགོས་པ་རང་བཞིན་ཡིན།

བཅན་པོ་ཚོའི་སྐབས་བྲིམས་ལུགས་ཐོག་ནས་སེམས་ཅན་གྱི་ཚེ་སོག་ལ་སྲུང་སྐྱོབ་ཅི་ལྟར་བྱས་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ནི་བཅན་པོ་སྤོང་བཅན་སྐབས་བྲིམས་ཡིག་ཡོངས་གྲགས་ཁོད་སོ་དུག་སྟེ་བཀའ་ཡི་བྲིམས་ཡིག་ཆེན་པོ་དུག་བཀའ་གོས་ཆེན་པོ་

¹⁸ ལྷ་སྐབས་པ་དབང་ལྷུག་བདེ་ཐུ། བོད་ཀྱི་མིང་དོན་རྒྱལ་རབས། རྫོང་ཆ། རྩ་སའི་ཤེས་རིག་པར་ཁང་། 1996 རྟོག་གྲངས། 21
¹⁹ མི་དུ་ལུལ་ལྷ་ཐུ། བོད་བཅན་པོའི་རྒྱལ་ཁབས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ལམ་ལུགས་ཞིབ་འཇུག་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། 2010 རྟོག་གྲངས། 144
²⁰ ཆབ་སྤོལ་ཚོ་བརྟེན་ལུན་ཚོགས་སོགས། གངས་ཅན་རིག་མཚོད། བོད་ཀྱི་ལྷ་རབས་བྲིམས་སྤོལ་ཡིག་ཆ་བདམས་བསྐྱིགས། བོད་ཡིག་དཔེ་རྒྱུད་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། 1996 རྟོག་གྲངས། 16
²¹ པར་བཀའ་ཐང་། གཏེར་ཆེན་ལྷ་རྒྱུ་སྤོང་པས་གཏེར་ནས་བཏོན་པ། མི་ཚོན་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། རྟོག་གྲངས། 312
²² པར་བཀའ་ཐང་། གཏེར་ཆེན་ལྷ་རྒྱུ་སྤོང་པས་གཏེར་ནས་བཏོན་པ། མི་ཚོན་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། རྟོག་གྲངས། 307

དུག་ཡིག་ཚང་དུག་ཕྱག་རྒྱ་དུག་རྒྱ་དུག་དཔའ་མཚན་དུག་ཅེས་དུག་ཚན་དུག་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་ནང་ནས་བྲིམས་ཡིག་དང་པོ། བཀའ་ཡི་བྲིམས་ཡིག་ཚན་པོ་དུག་གི་གསུམ་པ་རྒྱལ་ཁམས་དབེར་སྤངས་ཀྱི་བྲིམས་ཞེས་པ་དེར་ཆ་མཚན་ན། རྒྱལ་བྲིམས་བཅོ་ལྔ་དང་། བྲིམས་ཚན་བདུན། མི་ཚོས་གཙང་མ་བཅུ་དུག་བཅས་བསྐྱེད་པས་བྲིམས་ཕན་སོ་བརྒྱད་བསྐྱེད་ཡོད། དེའི་ཁྲོད་ནས་བྲིམས་ཚན་དུག་གམ་བདུན་ཞེས་པ་དེར་ཕྱག་ཡོད། བྲིམས་ཚན་དུག་ནི་ལྗེ་ཚོས་འབྱུང་དུ་ “དེ་ལ་བཀའ་ལྟར་རྒྱལ་བྲིམས་དུག་ལ། སྐྱོ་མི་གཙོད་པའི་བྲིམས་སྣོད་ཐང་དང་གསོས་ཐང་བཅད་པ་དང་གཅིག་མ་བྱིན་པར་ལེན་པ་ལ་རྒྱལ་བོ་ལ་བརྒྱ་འཇལ་དང་དཀོན་ཅོག་ལ་བརྒྱད་འཇལ་དང་། སྐྱེ་བོ་ལ་བརྒྱད་འཇལ་དུ་བཅད་པ་དང་གཉིས། འདོད་པས་ལོག་པར་སྤྲུང་དོགས་པ་ལ། བྱི་འཇལ་སྤྲུང་བཅད་པ་དང་མིག་དབྱུང་བར་བྱ་བ་དང་གསུམ། རྩུན་སྤྲུལ་གྱི་དོགས་པའི་བྲིམས་དཀོན་ཅོག་དང་ལྷ་སྤྲུལ་གཉན་པོ་དཔའ་དུ་བཅུགས་ནས་མནའ་བྱ་བ་དང་བཞི། ཁེངས་མི་སྤྲོག་པ་དང་བང་སོ་མི་འདུ་བའི་བྲིམས་བཅས་དང་དུག་གོ”²³ ཞེས་ཁག་ཅིག་²⁴ ལས་ཚང་མི་འབྱུང་བ་བཅས་ཏེ་བྲིམས་ཚན་བདུན་འཁོད་ཡོད་པ་ལས་སྐྱོ་མི་གཙོད་པ་ཞེས་པ་དེར་ཕྱག་ཡོད།

སྤྱིར་བཏང་བཅོན་པོ་ཚོའི་སྐབས་ས་ཞིང་འདེབས་ལས་དེ་ཙམ་རྒྱ་བྱུབ་ཏུ་བྱིན་མེད་པས། རི་དྲགས་རྩོན་པ་ནི་རྒྱལ་འབངས་ཚང་མའི་དེ་དུས་ཀྱི་འཚོ་བའི་གྲུབ་ཆ་མེད་དུ་མི་རུང་བ་ཞིག་ཡིན་པེས། བོད་བཅོན་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཚབ་སྲིད་ལམ་ལུགས་ཞིབ་འཇུག་ཅེས་པའི་ནང་དུའང་ “རི་དྲགས་རྩོན་པ་ནི་སྤྱིར་བཏང་དུ་བརྩོན་ན་དོན་དག་ཕན་ཚུགས་ཤིག་ཡིན་ལགས་ཀྱང་། བོད་མིའི་འཚོ་བའི་ཁྲོད་རི་དྲགས་རྩོན་པ་དེ་འཚོ་བའི་གྲུབ་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད་”²⁵ ཅེས་གསལ་བ་ལྟར་རི་དྲགས་བརྩོན་པ་ཙམ་མིན་པ། རི་དྲགས་རྩོན་སྐབས་མི་བསད་མས་བྱུང་ན་བྲིམས་གཙོད་རི་ལྟར་བྱེད་དགོས་མིན་གྱི་བྲིམས་ཡིག་ཀྱང་གཏན་འབེབས་བྱས་འདུག ཏུན་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་གཞུང་པོའི་བོད་ཡིག་ཤོག་དྲིལ་ནང་དུ་ “ཁང་ལོན་གཡུའི་ཡི་གེ་པ་དོ་བོ་དང་། གཡུའི་ཡི་གེ་པ་དང་། ལྷང་མཉམ་བ་ཞིག་ལ། ཁང་ལོན་ཆེན་པོ་མན་ཅད། དམངས་མཐའ་མ་ཡན། གྲིས། རི་དག་ལ་སྤྲོས་སྤྲེ་མདས་རྩལ་ཏེ་པས་ཕོག་སྤྱོད་ ལུམ་མ་བ་ལ། མ་གྲུམ་བའི་བྲིམས་ལ། ཁང་ལོན་གཡུའི་ཡི་གེ་ཁོང་ཏེ་དོ་བོ་དང་། གཡུའི་ཡི་གེ་པའི་སྤྲེས་ཕོ་དང་པའ། དང་ཁང་ལོན་ཆེན་པོ་བཞིའི་སྤྱོད་ཕན་ཅད། ལ་སྤྲུལ་སྤྲེད་ཚུན་ཅད། ཡི་གེ་མ་མཚེས་པའི་རྣམས། དང་མ་ཡར་མོ་དང་། བནའ་མ་དང་། རྩོ་མོ་དང་། ལུ་སྲིང་རྩོ་མོ་མཚེས་པ་དང་། འདི་རྣམས། རི་དག་ལ་མདའ་རྩལ་པ་ལ་སྤྲོས་སྤྲེ། ཕོག་པ་ལ། ལྷང་མཉམ་མོ”²⁶ ཞེས་རི་དྲགས་གསོད་ཀྱི་ཡོད་པའང་མཐོང་བྱུང་མོད། འོན་ཀྱང་། དེ་དུས་ནས་ནང་ཚོས་ཕྱགས་རྒྱན་ནམ་དགེ་བའི་སྤྲོགས་སྤྲུལ་ཐབས་ཀྱིས་སེམས་ཅན་གྱི་ཚོ་སྤོག་ལ་འཛོམ་ཚོན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་ཡིག་རྙིང་ཁག་ཅིག་གིས་ར་སྤོང་བྱེད་བྱུག ཉང་རལ་ཚོས་བྱུང་དུ་ “ལྷ་སྤྲུལ་གཉན་དགུ་ལ་ཡང་བཅོལ་ནས་བློ་འདོར་དུ་འཇུག་གོ་བྱ་བ་ལ་སོགས་པའི་དགེ་བ་བཅུའི་བྲིམས་བཅས་”²⁷ ཞེས་དང་། མཁས་པའི་དགའ་སྟོན་ནང་ལའང་ “མི་ཚོས་ཆེན་པོ་གཙང་མ་བཅུ་དུག་དང་། རྒྱུད་པར་མི་དགེ་བཅུ་སྤོང་བཀའ་བྲིམས་མཛད”²⁸ ཞེས་དགེ་བཅུའི་བྲིམས་ལུགས་གཏན་ལ་ཕབ་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་ <བོད་ཀྱི་སྤྲུང་པས་བྲིམས་སོལ་ཡིག་ཆ་བདམས་བསྐྱིགས>ནང་དུ་ “སྤྱལ་པའི་ཚོས་རྒྱལ་སྤོང་བཅོན་སྐམ་པོ་དེ་ཉིད་

²³ མཁས་པ་ལྗེ་ལྷ་མཉམ་པ་ལྗེ་ལྷ་མཉམ་པའི་སྤྲུང་པས་བྲིམས་ཚན་ལྷན་འབྲེལ་གྱི་ཚོས་འབྱུང་རྒྱལ་བ། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ༢༠༡༡ ཤོག་གངས། ༢༤༥
²⁴ ཉང་རལ་ཚོས་འབྱུང་དང་། ཚོས་འབྱུང་མཁས་པའི་དགའ་སྟོན།
²⁵ མི་རུ་ལུ་ལྷ་སྤྲུལ་གྱི་བོད་བཅོན་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཚབ་སྲིད་ལམ་ལུགས་ཞིབ་འཇུག་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༢༠༡༠ ཤོག་གངས། ༡༥༢
²⁶ ཏུན་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་གཞུང་པོའི་བོད་ཡིག་ཤོག་དྲིལ། བསོད་ནམས་སྤྱིད་དང་དབང་རྒྱལ་གྱིས་སྤྲོགས་སྤྲུལ་དང་འབྲེལ་བཤད་བྱས་པ། མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༡༩༩༩ ཤོག་གངས། ༡༥
²⁷ ཉང་རལ་ཉེ་མ་འོད་ཟེར། ཚོས་འབྱུང་མི་རྟོག་སྤྱིང་པོ་སྤྲུང་ཚའི་བཅུད། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད། ༢༠༡༠ ཤོག་གངས། ༡༢༩
²⁸ དཔའ་བོའི་གཞུག་ལག་སྤོང་བ། ཚོས་འབྱུང་མཁས་པའི་དགའ་སྟོན། ལྷ་ས་བཙུན་པོ་མཛོད་ཁང་། ༢༠༠༩ ཤོག་གངས། ༡༩

ཀྱིས་བོད་འབངས་བདེ་ལ་འགོད་པའི་ཕྱིར། ཚོས་དགེ་བ་བརྩམས་པའི་བྲིམས་བཅའ་བ། འདོད་ཡོན་ལྷ་སྐྱེལ་བ་”²⁹ ཞེས་
དེ་ཚོའི་ཐོག་ནས་སེམས་ཅན་ལ་འཚོ་བ་སྤོང་ཐབས་བྱས་པ་མཐོང་བྱུང།

གོང་སློབ་བཞིན་སྐྱིད་བཏང་དགེ་བཅུའི་བྲིམས་སྐོར་དེ་ནི་ཚོས་བྲིམས་ཤིག་ཡིན་མོད། མཁས་པ་ལག་ཅིག་གིས་གསུང་
ཚུལ་ལྟར་ན་དགེ་བ་བརྩམས་པའདྲ་ནས་སྤྲུང་ཡང་བྲིམས་ཚེན་བདུན་གཏན་འབེབས་བྱེད་པ་ནི་དགེ་བཅུའི་ནང་གི་བྲིམས་ལག་
ཅིག་སྐྱེ་སེར་ཚང་མས་གཅིག་མཚུངས་སུ་ལག་བརྟུན་དགོས་ཚུལ་གསུངས་འདུག། <བོད་བཅོན་པོའི་རྒྱལ་ཁབས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་
ལམ་ལུགས་ཞིབ་འཇུག>ཞེས་པའི་ནང་དུ་ “དེར་བྲིམས་ཀྱི་སྐོར་ཡིག་ཚེན་པོ་བདུན་གཏན་ལ་ཕབ་འདུག་པར། རྩ་བར་གྱུར་
བ་བཞི་ལྟེ་སློག་མི་གཅོད་པ་དང་མ་བྱིན་པར་མི་ལེན་པ། ལོག་པར་མི་གཡེམ་པ། རྩུན་མི་སྤྱོད་བཅས་ནི་ལྷ་ཚོས་དགེ་བ་བཅུའི་
ཁོངས་སུ་འདུ་བས་འདྲར་བརྩེ་བར་མི་རིགས་ཀྱང་། བསམ་དགོས་རྒྱ་ཞིག་འདུག་སྟེ། འདི་དག་ལྷ་ཚོས་བྱེད་མཁལ་ཁོ་ནས་
བཀྲུང་བྱའི་བྲིམས་ཞིག་མིན་པར་སྤྱི་ཚོགས་ཉིན་པོའི་མི་རྣམས་སུ་མོང་གིས་བརྩེ་བྱེད་རྒྱའི་ཀྱན་སྦྱོང་གི་རྣམ་གཞག་ཅིག་
ཡིན་ལ། དམ་པའི་ལྷ་ཚོས་བྱེད་མཁལ་དང་འཇིག་རྟེན་མི་ཚོས་སྤོང་མཁལ་སུ་ལ་མཚོན་འང་བརྩེ་ཚོག་ཚོག་ཅིག་རེད། དེ་བས།
བྲིམས་སྐོར་འདི་རྣམས་ལྷ་ཚོས་དགེ་བ་བཅུའི་ཁོངས་སུ་བརྟུག་ནས་གཏན་ལ་ཕབ་པ་ཡིན་ཅུང་། མི་ཚོས་བྲིམས་སྐོར་ལ་འང་
ཅུང་བར་སྤྲུམ་ནས་བྲིམས་ཚེན་བདུན་གྱི་གས་སུ་བསྐྱར་དུ་བཞག་པར་འདོད་ཅིང་། འཇིག་རྟེན་མི་ཚོས་དང་དམ་པའི་ལྷ་ཚོས་
གཉིས་ཀའི་སྤྱི་ཚེངས་རྣམས་བརྩེ་བ་ཞིག་ཡིན་དེས་”³⁰ ཞེས་གསལ་བ་ལྟར་དང་། དེ་བཞིན་དགེ་བཅུའི་ནང་གི་སློག་མི་
གཅོད་པ་ཞེས་པའདྲ་ <བོད་ཀྱི་སྐོར་རྒྱུན་རིག་གནས་དང་དེང་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྤྲུང་སྐྱོབ>ནང་ “སྤྱག་པར་བྲིམས་ཚེན་
བདུན་གྱི་ནང་ནས་སློག་མི་གཅོད་པ་ཟེར་བ་དེས་སྤྱི་གསལ་མའི་དུག་ལྷ་ཞིབ་པར་བྱས་ནས། ཀྱན་རྩོམ་དང་དོན་དམ་པའི་བྱང་
རྒྱུ་གྱི་སེམས་སྦྱོང་པར་བྱེད་པ་དང་། སྤྱི་གསལ་བའདྲུགས་པ། ཀྱན་ལ་ཁྱབ་པའི་བརྩེ་བ་ཚེན་པོ་བཅའ་མས་འགོ་བ་ཐམས་
ཅད་བཏང་སློམས་རིས་མེད་དུ་གནས་པ། དེ་བཞིན་སློག་ཆགས་ལངས། འཚོ་བ་མེད་པར་བརྩེ་བ་དང་ལྷན་པ་བྱེད་རྒྱུར་ཕན་
པའི་གསོས་སུ་སྤོང་བ་བྱས་པ་མཚོན་བྱུང།”³¹ ཞེས་གསལ་བ་ལྟར། བྲིམས་ལུགས་དེ་དག་ལས་བོད་མི་ཚོའི་གོམས་གཤིས་ལ་
འགྱུར་བ་ཐེབས་འགོ་ཚུགས་ཡོད་པ་ནི་ “བྲིམས་སྐོར་འདི་གཏན་ལ་ཕབ་པ་ནས་བཟུང་བོད་མིའི་འདུ་ཤེས་དང་སྦྱོང་བ་སོགས་
གང་ཕྱིར་འགྱུར་ཚོག་ཚེན་པོ་བྱུང་ནས་གང་བྱུང་དུ་སེམས་ཅན་ལ་འཚོ་བ་མི་བྱེད་པར་ཕན་པའི་རུས་པ་ཚེན་པོ་ཐོན་
ཡོད།”³² ཅེས་པ་ལྟར། བྲིམས་ལུགས་དེ་ཚོའི་ཐོག་ནས་བོད་མི་ཚོ་ཐ་ན་དུང་འགོ་སེམས་ཅན་ཚུན་ཆད་ལ་འང་སྤྲིང་རྩི་དང་འཚོ་
བ་སྤོང་བ་སོགས་འདུ་ཤེས་ལ་འགྱུར་ཚོག་ཚེན་པོ་ཞིག་ཐེབས་པ་བརྗོད་ག་ལ་དགོས།

གང་ལྟར་བཅོན་པོ་ཚོའི་སྐབས་སེམས་ཅན་རྩ་བ་ནས་གསོད་མི་ཚོག་པའི་བྲིམས་ལུགས་དེ་འདྲ་གཏན་འབེབས་བྱས་
མེད་ཀྱང་། གང་བྱུང་རི་དྲགས་སོགས་གསོད་རྒྱ་བྱས་ན་བྲིམས་ལུགས་ལག་བརྟུན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་ཡིག་ཆ་ལག་ཅིག་ལས་
གསལ་འདུག། <བོད་ཀྱི་སྐོར་རྒྱུན་རིག་གནས་དང་དེང་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྤྲུང་སྐྱོབ>ནང་དུ་ “རི་སྐྱེས་སློག་ཆགས་ཚང་མ་
རྒྱལ་པོའི་འོར་རྩེས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པར་བྱས་ཡོད། བཅོན་པོ་སྤོང་བཅོན་སྐམ་པོས་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ལ་འཁོར་ལོ་བརྒྱུད་པའི་
སྐབས། རི་སྐྱེས་སློག་ཆགས་ལ་སློག་རྩོམ་མི་ཚོག་པའི་བྲིམས་ལུགས་དངོས་སུ་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་མེད་མོད། འོན་ཏེ་

29 ཆབ་སྐྱེལ་ཚོ་བརྟེན་ལུན་ཚོགས་སོགས། གངས་ཅན་རིག་མཚོད། བོད་ཀྱི་ལྷ་རབས་བྲིམས་སྐོར་ཡིག་ཅ་བདམས་བསྐྱེགས། བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། 1997 ཞོག་གངས། 46
30 མི་ཕྱི་ལུས་ལྷ་ཐར། བོད་བཅོན་པོའི་རྒྱལ་ཁབས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ལམ་ལུགས་ཞིབ་འཇུག་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། 2007 ཞོག་གངས། 169
31 རྒྱ་བ་ཚེ་རིང་། བརྩམས་འཇིན་རྣམས་རྒྱལ། བོད་ཀྱི་སྐོར་རྒྱུན་རིག་གནས་དང་དེང་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྤྲུང་སྐྱོབ། མི་རིགས་དཔེ་རྙིང་ཁང་2006 ཞོག་གངས། 167
32 རྒྱ་བ་ཚེ་རིང་། བརྩམས་འཇིན་རྣམས་རྒྱལ། བོད་ཀྱི་སྐོར་རྒྱུན་རིག་གནས་དང་དེང་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྤྲུང་སྐྱོབ། མི་རིགས་དཔེ་རྙིང་ཁང་2006 ཞོག་གངས། 167

གོང་གསལ་གྱི་དབྱེད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་དེ་དག་ལས་ང་ཚོས་གསལ་བོར་རྟོགས་ཐུབ་པར། གལ་སྲིད་འབངས་མི་ཞིག་གིས་རྒྱལ་
བོད་བཀའ་མེད་པར་གང་བྱུང་དུ་སྐྱོག་ཚོན་རྒྱབ་ཚོ། རི་སྐྱེས་སྲོག་ཆགས་ནི་རྒྱལ་བོད་དཀོར་ལོར་གྱི་ཁོངས་སུ་འདུ་བས། དེ་
ཡང་རྒྱལ་བོད་དཀོར་ལོར་བརྟུག་པ་དང་ཁྱུང་པར་མེད་པར་[ངོས་]འཛོལ་[བྱས་]ནས། ཤ་བ་གཅིག་བསད་ན་ཤ་བ་བརྒྱད་
བརྒྱ་འཇལ་དགོས་པ་དང་། གཙོད་གཅིག་བསད་ན་གཙོད་བརྒྱད་ཅུ་འཇལ་བའི་བྲིམས་ཆད་ཕོག་རྒྱ་ཡིན་པར་སེམས།³³ ཞེས་
རྒྱལ་བོད་བཀའ་མེད་པར་སུ་གཅིག་གིས་སེམས་ཅན་ཤ་བ་ལྟ་བུ་གཅིག་བསད་ཀྱང་རྒྱལ་བོ་ལོར་བརྟུག་པར་བརྟེན་ནས་བརྒྱད་
བརྒྱ་འཇལ་དགོས་པ་ལས། དེ་མིན་དངོས་སུ་རི་རྒྱ་སྲུང་རྒྱ་བཟུམས་པ་དེ་འདྲ་བྱུང་མེད་པ་གསལ་བོར་རྟོགས་ཤིང་། དེ་མིན་སྐྱེ་
ཤིང་འདེབས་འཇུགས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་དམིགས་བསལ་དེ་འདྲ་སྤེལ་བའི་ཡིག་ཆ་ཡང་ཁ་
གསལ་མི་རག་ལ། དེ་བཞིན་བོད་སེལ་བྱ་དང་ས་སྐྱ་བས་བོད་སྐྱོང་སྐབས་ཀྱང་དེ་ལྟའི་བྲིམས་ཡིག་དེ་འདྲ་མེད་པ་གོང་སྐོས་
ལྟར་ལགས། དེས་ན་ཕག་གྲུ་བྱང་ཚུབ་རྒྱལ་མཚན་ནི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ནས་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་ཐོག་མར་
བརྩམས་གནང་མཁན་དེ་ཡིན་པ་ཤེས་ཐུབ་པོ། །

མཐའ་ཕྱོགས་བྱུང་བ།

སྤྱིར་འཇམ་སྤོང་དང་། ཡང་སྐོས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་སྐབས་ཆེན་གྱི་ལས་གཞི་འདི་ནི་དང་སྐབས་ང་ཚོར་འཕྲད་
བཞིན་པའི་དཀའ་ངལ་གཅིག་ལུང་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཙམ་མིན་པར། དེ་ལའང་ལོ་རྒྱུས་ཡུན་རིང་ལྷན་ཡོད་པ་བཞིན་བོད་ཀྱི་
ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ་ཆེ་ཐོག་མ་གནང་མཁན་ཕག་གྲུ་བྱང་ཚུབ་རྒྱལ་མཚན་གྱི་དུས་སྐབས་སུ་ད་ལྟ་བཞིན་མི་ཚོ་དཔལ་འབྱོར་
རྒྱང་འཇུབ་ཀྱིས་དེད་དེ་ཕན་ཚུན་འགྲན་ཚོད་ཀྱི་རྒྱུན་པས་རང་གི་བྱིམ་གཞི་ཁོར་ཕྱག་ལ་གཏོར་བཤིག་དེ་འདྲ་གཏོར་གི་མེད་
ཀྱང་། ཁོང་གིས་ནམ་ཞིག་ཁོར་ཕྱག་གཏོར་བརྟུག་ཏུ་སྤྱིན་སོང་ན་མི་ཕྱགས་ཚང་མས་སྲུག་བཟུལ་སྤྱང་རྒྱ་ཡིན་པར་དགོངས་ཏེ་
བྲིམས་ལྷགས་གཏན་འབེབས་ཐོག་ནས་བྱ་བཞག་དེ་འདྲ་ཞིག་བཞག་ཐུབ་པའི་དབང་གིས་དུས་ཡུན་རིང་བོར་བོད་ཀྱི་ཁོར་
ཕྱག་ནི་གཞན་ལས་འབྱུར་ཐོན་པ་ཞིག་བྱུང་བུ་བའང་ཁོང་གི་བཀའ་དྲིན་དང་། གཟེ་བརྗིད། ལྷིང་སྟོབས་ཤིག་ཀྱང་ལོས་ཡིན།
འོན་ཀྱང་། ལྟབས་ཉེས་པ་ཞིག་ལ་རྒྱ་དམར་གྱིས་བོད་ས་བཙན་བཟུང་བྱས་པ་ནས་བཟུང་གཏོར་ཁ་སྤོག་འདོན་བྱས་པའི་རྒྱུན་
གྱིས་འཕྱང་ཚུང་འབགས་བཙོག་བཙོས་བས་ཉེས་མེད་ཀྱི་སེམས་ཅན་གྲངས་ལས་འདས་པ་འཆི་འགོ་བ་དང་། དེ་བཞིན་ཤིང་
ནགས་གཙོད་འབྲེག་མང་པས་བོད་ནང་ལྔར་དང་མི་འདྲ་བའི་ཚ་དྲོད་འཕེལ་ཏེ་སྤོང་ཕན་ཨེ་ཤི་ཡའི་གསུམ་[ཆ]གཉིས་ཙམ་
གྱི་རྒྱ་བོད་འབྱུང་ཁུངས་བོད་ཀྱི་ཐུན་མིན་གྱི་འབྲེགས་རོམ་དེ་དག་རིམ་གྱིས་བཟུང་བས། མི་སེར་མང་བོར་རྒྱ་ལོག་གི་ཞེ་སྤོང་
དང་དངངས་སྐྱེག་རྒྱ་རགས་མང་བོ་བརྒྱབ་དང་རྒྱག་བཞིན་པས་འབྱུང་ཚུའི་དཀའ་ངལ་སོགས་སྤོང་བཞིན་པ་དེ་དག་ནི་ཁོར་
ཕྱག་གཏོར་སྐྱོན་དང་བདག་བཟུང་མ་ཐུབ་པའི་དབང་གིས་ཡིན་པ་ང་ཚོས་གསལ་བོ་རིག་ཐུབ་པས་ཐུ་མཐུན་ནས་ཚོམ་ཡིག་
དང་ལས་འགུལ་སྐྱ་ཚོགས་ཀྱི་ལམ་ནས་ངོ་སྤོལ་གདོང་ལེན་བྱེད་དགོས་པ་ནི་ང་ཚོའི་འགན་ཁུངས་མཚན་འདི་ནས་ཚོམ་
ཡིག་འདི་མཚུག་བཟུས་པ་ཡིན་པོ། །

³³ ལྟ་བུ་ཚེ་རིང་། བརྟུན་འཛོལ་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་སྐོས་རྒྱུན་རིག་གནས་དང་དེད་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་སྲུང་སྐྱོབ། མི་རིགས་དཔེ་སྐུན་ཁང་། ༢༠༠༤ ཤོག་གངས། ༡༩༢